

مقدمه

کتاب پیش رو جلد چهارم از مجموعه شش جلدی مبانی تنبک‌نوازی است. این کتاب شامل قطعات تمرینی‌ای است که برای هنرجوی دوره متوسطه تنبک طراحی شده‌اند. در طراحی و تدوین این تمرین‌ها و قطعات نکاتی مد نظر بوده که در کتب پیشین آموزشی ساز تنبک (با نهایت احترام و قدردانی از زحمات و تلاش‌های اساتید و مؤلفان) مورد توجه قرار نگرفته یا به اندازه کافی به آن‌ها پرداخته نشده است.

۱- شناخت ریتم و متر: شناخت ریتم و متر یکی از اصلی‌ترین اهداف آموزش این کتاب است. در طراحی و تدوین تمرین‌های پیش‌رو کوشیده شده که پرکاربردترین فیگورهای ریتمیک و متداول‌ترین مترها در موسیقی ایرانی به هنرجویان معرفی شود.

۲- اتود: هدف از طراحی اتود، افزایش تکنیک نوازندگی می‌باشد. هر اتود معمولاً برای یکی از مشکلات فن نوازندگی و رفع یکی از ضعف‌های تکنیکی به کار می‌رود. از این رو هم‌زمان با مبحث شناخت ریتم و متر تمریناتی طراحی شده که فرصتی مناسب برای رفع یکی از ضعف‌های تکنیکی هنرجویان است.

۳- پرورش خلاقیت: پرورش استعداد، خلاقیت و نبوغ فردی و ذاتی یک هنرجو را می‌توان اصلی‌ترین هدف و غایت تمامی تمرین‌ها و اتودها و متدهای آموزشی دانست. در طراحی و تدوین مجموعه تمرین‌های پیش‌رو کوشش شده است تا از همان آغاز و در ضمن آموزش تمرین‌های اولیه و آغازین، پرورش و رشد فردیت و جوهره ذاتی هنرجو مد نظر قرار گیرد تا او بتواند به کشف ابعاد جدیدی در نوازندگی نایل شود، آموختن نت‌نویسی را آغاز کند و هم‌زمان با تمرین‌های عملی، با جدیت پی‌گیر مباحث تئوریک باشد. از این رو جابه‌جا و لابه‌لای درس‌های کتاب فرصت‌هایی برای طراحی تمرین و یا قطعه به هنرجو داده شده است.

۴- پارادیدل: آشنایی با مقوله و مبحث موازی‌نوازی نیز از دغدغه‌های آموزشی نگارنده در طراحی تمرینات این کتاب است. موازی‌نوازی موجب فعال شدن دو نیم‌کره مغز به یک میزان و همچنین یکسان‌سازی ظرفیت اجرایی برای هر دو دست می‌گردد. در این مجموعه تمریناتی

طراحی شده که در صورت پرداخت و اجرا می‌تواند به رشد توانایی و عملکرد مشابه و یکسان دو دست به صورت موازی در اجرای فیگورها و جمله‌های مختلف بینجامد.

۵- تنوری موسیقی: نگارنده کوشیده است با زبانی رسا و روان به تنوری موسیقی پردازد، به گونه‌ای که برای هنرجویان خردسال نیز قابل درک باشد. در این کتاب هر گاه لازم بوده، مباحث تنوریک متناسب با تمرینات عملی مطرح شده است.

۶- ارائه مفاهیم تنوری و عملی سنکپ، ضد ضرب، انواع میزان و ضرب بالا.

۷- معرفی چهار حرکت جدید هشت و هفت میانه و کناره.

۸- ریتم و متر: معرفی جملات ریتمیک بر اساس تنبک نوازی کلاسیک در مترهای:

$$\frac{2}{4}, \frac{3}{4}, \frac{4}{4}, \frac{5}{4}, \frac{6}{4}, \frac{6}{8}, \frac{7}{8}, \frac{10}{8}, \frac{12}{8}$$

لازم به یادآوری است که همه نکات و ملاحظات مذکور بر شیوه‌ها و روش‌های تنبک‌نوازی کلاسیک مبتنی هستند. پایه و اساس تمرین‌های عملی این کتاب نیز تنبک‌نوازی کلاسیک است.

مؤلف صمیمانه از تمامی عزیزانی که در شکل‌گیری این مجموعه با او همکاری کردند تشکر و قدردانی می‌کند: رسول آزادوار، سروش دادیار، عاطفه چیت‌سازی، همایون جهانشاهی، محسن جزئی، جواد علیرضایی، عرفان بطلانی، حمید محمدیان، مصطفی هاشمزاده، مهسا نساج‌پور، سهیلا بنی‌نجاریان، محمد امین استرآبادی، سارا اکبرزاده.

در تجربه آموزش هنر، دستیابی به نتیجه مطلوب هرگز تضمین شده نیست و چه بسا مجموعه اندیشه‌ها و کنش‌ها در این مسیر به بروز و بلوغ بینش نهاده آموزشی (هنرجو) و نهایتاً هنروری و هنرمندی نینجامد. اما چنانچه آموزگار در لحظه لحظه روند آموزش، تسلط نسبی هنرجو بر حوزه‌های شناخت را هدف قرار دهد و بر آن تکیه و تأکید کند، دستاوردی قابل ملاحظه پدیدار می‌شود. این حوزه‌های شناخت، هم مبنایی برای درک واقعیت‌های موجود می‌آفرینند و هم تخیل اجتماعی را تقویت می‌کنند.

دانش، فهمیدن، به کار بستن، ترکیب کردن، تجزیه و تحلیل و ارزشیابی، مفاهیم پیوسته و به هم بافته‌ای هستند که در هر فراز آموزشی در کنار گسترش و تعمیق حوزه‌های حرکتی - روانی، مسیر هنرجو را مشخص و روشن می‌کنند و او را به تجربه وامی‌دارند. در این مسیر، هنرجو زمانی کاشف و رهرو سرزمین موعود است و گاهی به وجودی خدای گونه بدل می‌شود که باید دست به آفرینش بزند. در این میان، وظیفه‌ای که آموزگار نباید یک آن فراموش کند، انتقال ضرورت و معنای صبر و بردباری و انتظار است، که اگر نباشد، امید به ناامیدی راه می‌برد و مسیر تعلیم به انحراف کشیده می‌شود.

مجموعه آموزشی پیش رو که در چندین جلد به همت دوست و هنرجوی بسیار عزیزم، جعفر قاضی‌عسکر، برای آموزش تنبک تهیه و تدوین شده، حاصل سال‌ها تجربه آموزشی نظری و عملی است. ایشان در این مجموعه، مدل‌های مختلف آموزش تنبک توسط ناموران صاحب حق و روش را بررسی کرده، نکات نتیجه‌بخش آن‌ها را مورد استفاده قرار داده و در بخش‌هایی نیز با تفکری ویژه روش‌های پیشنهادی خود را نگاشته است.

در این کتاب‌ها تجربه‌های قابل تعمق هشتاد سال گذشته در آموزش تنبک به شکلی سلسله‌وار، دقیق و کارآمد، به دور از عجله و در نهایت صبر، تدوین شده است؛ نکته‌ای که توجه به آن موجب تثبیت تکنیک‌ها و فنون نوازندگی خواهد شد. نگاه تاریخی به سیر تحولات نوازندگی استادان صاحب حق نیز در این رساله آموزشی مغفول نمانده و در جلدهای پایانی به آن پرداخته شده است.

مجموعه حاضر از همراهی دوست و هنرجوی بسیار عزیزم، پوریا پاکشیر، نیز بهره‌مند است. ایشان که خود تحصیل کرده موسیقی و مدرس خلاق است، برای انتقال مفاهیم نظری و تئوری‌های زمان در موسیقی (به عنوان یکی از عناصر ساختاری این هنر) مدلی خلاقانه به کار بسته و با ایجاد تقابل دوگانه پرسش و پاسخ، مفاهیم مذکور را به شیوه‌ای روشن و رسا بیان کرده است.

برای هر دو آرزوی بهروزی و همچنین همکاری‌های مستمر و خلق و کشف ظرایف بیشتر دارم.

نوید افقه

مرداد ماه سال ۱۳۹۸

نحوه اجرای هفتِ کناره (هفتِ منفی):

برای اجرای این حرکت، باید با استفاده از مچ و بند اول انگشتِ دومِ دستِ بالامون به ناحیه کناره پوست ضربه وارد کنیم.

و اما نکات کلیدی برای اجرای صحیح این حرکت:

۱- انگشتِ دوم نسبت به کفِ دست، زاویه ۹۰ درجه داشته باشد.

۲- ساعدِ دست‌مون به بدنه تنبک چسبیده باشد.

۳- انگشت‌هامون به هم چسبیده نباشد.

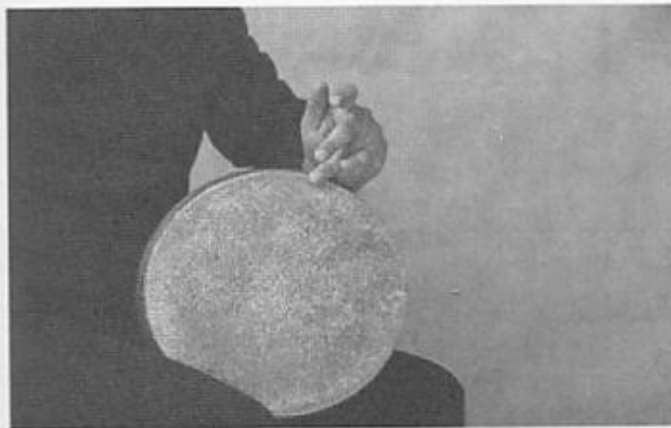
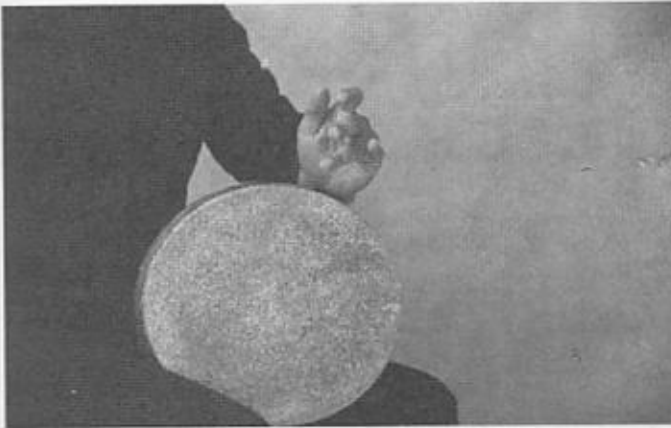
۴- باید برای اجرای این حرکت، از بیشترین دامنه پرتاب استفاده کنیم.

۵- فقط انگشتِ شماره دو به پوست برخورد کند.

۶- بلافاصله بعد از ضربه، دست‌مون از پوست جدا بشد.

موقع جدا شدنِ دست از پوست، زاویه ۹۰ درجه انگشتِ دوم با کفِ دست حفظ بشد.

۷- نکته آخر این که، مراقب انقباض‌های غیر ارادی عضلانی در هر نقطه از بدن باشیم.

حرکتِ هفتِ کناره در این کتاب به این صورت نمایش داده می‌شود:

p

p

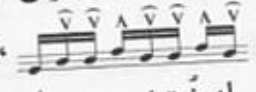
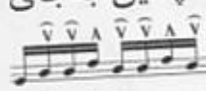
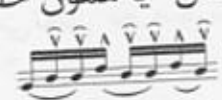

⊙ - می‌دونی که یک موسیقی می‌تونه لایه‌های مختلفی داشته باشه که ممکنه توسط سازهای مختلف اجرا بشه. در واقع حالت‌های مختلف یک متر می‌تونه در هر یک از این لایه‌ها ظهور کنه. مثلاً در بسیاری از قطعه‌های « $\frac{2}{4}$ » که از ۲ ضربان سیاه تشکیل شده، این رو می‌شنوی که یکی از نوازنده‌ها الگویی رو می‌زنه که میزان رو به ۳ ضربان چنگ نقطه‌دار، چنگ نقطه‌دار و چنگ تقسیم می‌کنه. همین‌طور که می‌بینی، در این‌جا حالت‌های متوازن و لنگ یک میزان به صورت هم‌زمان به گوش می‌رسن.

⊙ - متوجه شدم. اما یک سؤال دارم؛ این‌جا وقتی میزان « $\frac{2}{4}$ » رو به صورت لنگ می‌نویسیم، باید اون رو به صورت « $\frac{8}{16}$ » ثبت کنیم؟ چون بزرگ‌ترین واحد کششی مشترک بین ضربان‌های چنگ نقطه‌دار، چنگ نقطه‌دار و چنگ، دولاچنگ هست که ۸ تاش در میزان وجود داره؛ درسته؟ اگر این‌طوره که باید دو نوع میزان‌نما در قطعه نوشت.

⊙ - حق با توست؛ اما باید بدونی در عرف موسیقی، بسیاری از این قاعده‌ها رعایت نمی‌شن. بسیار اتفاق می‌افته که آهنگسازها یا نگارندگان موسیقی به دلیل تمایل به ساده‌نویسی، جوری نت‌نویسی می‌کنن که بعضی از ویژگی‌های موسیقی (از جمله محدوده ضربان) رو نشون نمی‌دن. ⊙ - واقعا؟

⊙ - بله. در حالت لنگ مثال بالا هم اکثراً میزان‌نما به صورت « $\frac{2}{4}$ » نوشته می‌شه. همچنین به جای نشون دادن مثلاً ۳ ضربان , ممکنه به همون شکل ۲ ضربانی نمایش داده بشه. در بعضی از نت‌نویسی‌های قابل قبول‌تر، شگردهایی به کار برده می‌شه که نقصان‌های نگارش کاهش پیدا کنه. مثلاً اگر عبارت بالا رو در شکل ۲ ضربانی می‌نویسن، با استفاده از خط اتصال^۱ یا همون خط عبارت‌نما^۲ نحوه اجرای عبارت رو به صورت ۳ ضربان نمایش می‌دن،^۳ مثل این:

Slur - ۱

Phrase mark - ۲

۳- خط اتصال نشان‌دهنده محدوده عبارات در موسیقی‌ست و به نوازنده یادآوری می‌کند که برای نشان دادن عبارت، آن را به صورت متصل و یکپارچه اجرا کند.

قطعه ۳۰

♩ = 280 - ...

The musical score consists of ten staves of music in 10/8 time. The first staff begins with a treble clef and a 10/8 time signature. The notation includes eighth and sixteenth notes, often beamed together. Above the notes, there are various performance markings: 'V' (accents) and '2' (fingerings) are placed over specific notes. Some notes are also marked with a 'Λ' symbol. The piece concludes with a double bar line on the final staff.